

Jönköpings kommun
barn.utbildning@jonkoping.se

2011-03-15
1 (4)
Dnr 40-2010:2594

Attarpsskolan, Bankeryd
Rektor Margit Sandén
margit.sanden@jonkoping.se

Kvalitetsgranskning av Attarpsskolan i Jönköpings kommun

Helhetsbedömning

Skolinspektionen har granskat undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6–9 i Attarpsskolan i Jönköpings kommun. Granskningen har visat på styrkor i verksamheten men också angelägna förbättringsområden.

Attarpsskolan är en skola som uppnår goda resultat i engelska. Stämningen på engelsklektionerna är under Skolinspektionens besök övervägande öppen och trevlig och tonen mellan lärare och elever mestadels ömsesidigt respektfullt. De observerade lektionerna genomförs med något undantag effektivt och utan störande inslag.

Engelskundervisningen försiggår huvudsakligen i helklass, bortsett från i ett par årskurs 6-klasser, där man arbetar i nivågrupperingar en gång i veckan. Särskilt stöd i ämnet engelska ges både integrerat i klasserna och för vissa elever individuellt vid skolans resurscentrum. Det individualiserade stödsystemet bedöms vara en starkt bidragande orsak till skolans goda måluppfyllelse i ämnet engelska. Individanpassningen i den ordinarie undervisningen behöver emellertid på sina håll stärkas genom att erbjuda en högre grad av flexibilitet i relation till enskilda elevers förutsättningar och behov, inte minst för de elever som behöver svårare uppgifter och större utmaningar.

Undervisningen på Attarpsskolan är i hög grad läromedelsstyrd. 13 av de 16 tillfrågade lärarna använder sig av läroboken vid varje eller de flesta lektionstillfällena och ytterligare två emellanåt. Endast en lärare uppgav sig använda läroboken mer sällan. Däremot är användningen av digitala hjälpmedel i engelskundervisningen mer sporadisk, utom på resurscentrat. Tillgången till IKT på skolan är enligt Skolinspektionens bedömning överlag bristfällig.

Även om undervisningen i engelska är lärarledd, är det inte ovanligt att eleverna på de observerade lektionerna under vissa moment, i synnerhet de

kommunikativa inslagen, lämnas att själva ta ansvar för sitt lärande. Den nationella kursplanen i engelska lyfter fram den kommunikativa förmågan, varför Skolinspektionen ser undervisning som tränar elevernas kommunikation i språket som särskilt viktig. Under lektionsbesöken ges en del mycket goda exempel på sådan undervisning, men det förekommer också lektioner som i detta avseende inte i tillräcklig utsträckning anknyter till kursplanen. Skolinspektionen kan konstatera att eleverna, då de sitter i smågrupper, ofta överger uppgiften att samtala om något specifikt ämne på engelska, för annan vardaglig kommunikation på svenska, och vill därför betona behovet av lärarstyrning även under de mer fria och kommunikativa inslagen i undervisningen. De mest föredömliga lektionerna i kommunikativt hänseende har en stark och medveten, men flexibel, lärarstyrning. Läraren har kontroll över samtalens och diskussionernas innehåll och inriktning, samtidigt som eleverna vid dessa tillfällen är i högsta grad engagerade och delaktiga.

Överlag saknar Skolinspektionen inslag av kursplanens sociokulturella och sociolingvistiska fokus, vilka är avsedda att ge eleverna insikt i engelska språket och engelskspråkig kultur utifrån ett globalt perspektiv. Vid de fåtal tillfällen då möjligheter ges att anknyta till ett sådant perspektiv, utnyttjas detta inte alls eller inte till fullo.

De stora skillnader i engelskundervisningen som Skolinspektionen noterar på Attarpsskolan, kan ses som ett tecken på bristande likvärdighet, förknippad med olika lärares tolkningar av styrdokumentet. Skolinspektionen vill därför uppmana skolan att på olika nivåer se över sitt kvalitetsarbete då det gäller engelskundervisningen. En tydligare pedagogisk ledning krävs på både en skol- och klassrumsnivå. Styrdokumentens krav behöver tydliggöras för lärarna och undervisningens syfte och innehåll klargöras för eleverna.

Därutöver bör insatserna inbegripa att man på båda nivåerna i högre grad systematiskt följer upp och utvärderar undervisningen i engelska, i syfte att garantera goda och likvärdiga möjligheter för alla elever att utveckla sin engelska. En del i detta är att låta eleverna komma till tals om hur de upplever lektionerna och de läromedel som används, vilket på ett naturligt sätt skulle bidra till att styrka deras inflytande och delaktighet.

Identifierade förbättringsområden

- Rektor måste i högre grad tillse att alla elever ges en likvärdig undervisning i ämnet engelska genom att säkerställa undervisningens innehåll och genomförande i relation till kursplanernas krav.

2011-03-15

3 (4)

Dnr 40-2010:2594

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att säkerställa att alla moment i kursplanerna, inte minst det sociokulturella och sociolingvistiska perspektivet, får utrymme i undervisningen i ämnet engelska.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att i högre grad för både sig själva och i synnerhet eleverna tydliggöra syftet med arbetssätt och innehåll i engelsklektionerna, i relation till kursplanens mål. Att tillsammans med eleverna utvärdera behållningen av lektionsinnehållet är också angeläget.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att säkerställa att eleverna i relation till stigande ålder och mognad får inflytande över sitt lärande i ämnet engelska samt i högre grad se till att engelskundervisningen anpassas till de enskilda elevernas förutsättningar och behov.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att i högre grad beakta kursplanens starka betoning av allsidig kommunikativ förmåga och därvid se till att samtal på engelsklektionerna i större omfattning därför sker på engelska.

För en beskrivning av kvalitetsgranskningens resultat och Skolinspektionens bedömningar samt motivering av beslutet se bilagd rapport *Skolinspektionens granskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6-9 i Attarpsskolan i Jönköpings kommun*.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 14 september 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de förbättringsområden och brister myndigheten identifierat. Om åtgärder ännu inte vidtagits ska huvudmannen ange tidplan för planerade åtgärder och vem som ansvarar för att genomföra åtgärderna.

Redogörelsen skickas per post till:

Skolinspektionen
Att: Dnr 40-2010:2594
Angerd Eilard,
Gasverksgatan 1
222 29 Lund

eller via e-post, till angerd.eilard@skolinspektionen.se.

2011-03-15

4 (4)

Dnr 40-2010:2594

Ange Skolinspektionens diarienummer (dnr 40-2010:2594) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har utredare Annica Magnusson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Angerd Eilard
Utredare/Föredragande

Bilagor:

Bilaga 1	Skolinspektionens rapport, <i>Skolinspektionens granskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6-9 i Attarpsskolan i Jönköpings kommun</i>
Bilaga 2	Sammanställning av svar i genomförd elevenkät i Attarpsskolan

Skolinspektionens granskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6-9 i Attarpsskolan i Jönköpings kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i engelska i grundskolans årskurser 6–9 under hösten 2010 och våren 2011. Granskningen i Attarpsskolan i Jönköpings kommun ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser från alla granskade skolor kommer att redovisas i en sammanfattande kvalitetsgranskningsrapport, där också litteraturlista ingår. Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Utgångspunkter i granskningen är huruvida det, i enlighet med läroplanen och den nationella kursplanen, finns en ändamålsenlig och likvärdig lärandemiljö i undervisningen i engelska, som ger alla elever goda förutsättningar att uppnå de kunskapsmål och betygskriterier som finns formulerade för ämnet.

Följande frågeställningar är centrala i granskningen:

- Tillämpar lärarna i engelskundervisningen de nationella målen och riktlinjerna och ges därmed alla elever likvärdiga förutsättningar att nå målen?
- Används särskiljande lösningar i engelskundervisningen (exempelvis i form av nivågruppering)? Säkerställer skolan i sådant fall elevernas möjligheter att utvecklas optimalt?

Ämnet engelska har delvis andra kunskapsteoretiska utgångspunkter än t.ex. matematik, genom att tillägnande i autentiska situationer och praktisk användning står i fokus, snarare än analys och förståelse. I läroplanen för den obligatoriska skolan (Lpo 94) beskrivs att skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola "kan kommunicera i tal och skrift på engelska". Detta funktionella synsätt präglar även kursplanen i ämnet där det fastslås att "utbildningen i engelska syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga". Ämnets struktur nämns i löpande text men återfinns inte vare sig i Mål att sträva mot eller Mål att uppnå. Emellertid framställs inte sällan på lokal nivå behärskning av språkliga *elements* som ett eget mål snarare än som ett medel att utveckla en funktionell språklig kompetens. Även i den nya kursplanen för engelska, som gäller fr.o.m. 1 juli 2011, betonas den kommunikativa förmågan.

En kort sammanfattning av den bild som framträder av resultaten i engelska är att de allra flesta elever i den svenska grundskolan har goda eller mycket goda

2011-03-15

2 (33)

Dnr 40-2010:2594

kunskaper. Den skillnad som finns mellan elevgrupper, och som i vissa undersökningar visar sig är i tilltagande, är i grunden inte acceptabel men trots detta väsentligt mindre än i de flesta andra, jämförbara länder¹.

Flera studier visar att eleverna inte bara lär sig engelska i skolan utan i högsta grad också förvärvar mycket av sin språkliga kompetens, på sin fritid. I en framlagd doktorsavhandling i engelska vid Karlstads universitet², i vilken bland annat könsskillnader vad gäller språklärande utanför skolan fokuseras, framkommer att pojkar ägnar i snitt 43 procent av den sammanlagda tiden för det som definierats som fritidsengelska, åt dataspel och internet. Motsvarande andel för flickor är 6 procent. Denna skillnad ses som en viktig förklaring till varför pojkarna har ett större ordförråd i engelska än flickorna. Flickorna har emellertid bättre betyg i engelska.

En rapport från Skolverket³ visar att ungefär hälften av alla elever i åk 9 går i nivåindelade grupper. Motsvarande andel i åk 7 och 8 är ungefär var tredje elev. Vanligast är nivåbaserad gruppindelning i matematik, men det förekommer även i engelska. I sin lägesbedömning för 2009 skärper Skolverket⁴ tonen vad gäller nivåindelning och säger att utvecklingen gått mot allt fler särskiljande lösningar och att det inte finns forskningsbaserade belägg för att detta skulle inverka positivt på elevernas resultat. Tvärtom påtalas risken för låga förväntningar samt negativa effekter på elevers motivation, lärande och självbild i grupper med elever som antas ha svårt att nå målen. Förväntningar på eleverna lägger ribban för undervisningen och stimulans mellan kamrater försvinner. Utifrån detta väljer Skolinspektionen att särskilt granska om eventuella särskiljande lösningar ger alla elever möjligheter att utvecklas optimalt.

Grunden för Skolinspektionens bedömningar av undervisningens ändamålsenlighet är de mål och anvisningar som finns i läroplanen och i kursplanen för ämnet. Därför har Skolinspektionen följande huvudfrågeställning i denna granskning: - Tillämpar lärarna i

¹ Bonnet, G. (ed.) *The Assessment of Pupils' Skills in English in Eight European Countries 2002*, European network of policymakers for evaluation of education systems. <http://cisad.adc.education.fr/reva/>

² Sundqvist, P. (2009) *Extramural English Matters: Out-of-School English and Its Impact on Swedish Ninth Graders' Oral Proficiency and Vocabulary*

³ Skolverket (2006a) *Attityder till skolan 2006. Elevernas och lärarnas attityder till skolan*. Skolverket/Fritzes (Rapport 299).

⁴ Skolverket (2009b) *Skolverkets lägesbedömning 2009*. Stockholm: Skolverket/ Fritzes (Rapport 337).

2011-03-15

3 (33)

Dnr 40-2010:2594

engelskundervisningen de nationella målen och riktlinjerna och ges därmed alla elever likvärdiga förutsättningar att nå målen?

Resultat från granskningen redovisas under fyra huvudrubriker; *Undervisningens genomförande, Elevernas möjligheter att utveckla språk- och kommunikationsfärdigheter, Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete samt Särskilt stöd i engelska*. Under dessa rubriker redovisas granskningsområden med utgångspunkter i läroplanen och/eller kursplanen. För vissa moment, särskilt de som rör lärarnas förmåga att genomföra en ändamålsenlig undervisning har bedömningsgrunder även hämtats från forskning och beprövad erfarenhet.

För att kunna göra sammanvägda bedömningar, är de lektionsobservationer som inspektörerna genomför viktiga inslag. Betydelsefullt är också att samla och beakta information som ges av dem som är verksamma i skolan. Därför genomförs intervjuer med lärare, rektorn och elever. Lärare och elever ges också möjlighet att i enkäter skriftligt redovisa hur de ser på engelskundervisningen.

Beskrivning av skolan

Attarpsskolan är en grundskola för årskurserna 6–9 i samhället Bankeryd i Jönköpings kommun cirka en mil norr om centralorten längs Vätterns västra kuststräcka. Vid inspektionstillfället finns det på skolan 420 elever och en personalgrupp på 52 anställda. Skolan utgör en egen rektorsenhet som organiseras i fyra arbetslag. Eleverna i årskurs 6 kommer både från Attarpsskolans F–5-enhet och från en annan närbelägen F–5-skola (Nyarpskolan). Vid inspektionstillfället finns det fem årskurs 6-klasser på skolan. De bildar tillsammans ett eget arbetslag. Klasserna förblir intakta och behåller sina klasslärare, som alltså flyttar med eleverna till 6–9- enheten, under deras sjätte läsår. Inför skolår sju delas de in i nya grupperingar (med undantag av läsåret 09/10), så kallade kontaktlärargrupper, med ett tjugotal elever per grupp. Vid inspektionstillfället finns det fyra årskurs 7-grupper, sex årskurs 8-grupper och fem årskurs 9-grupper med mellan 16–26 elever per grupp. En kontaktlärare har huvudansvaret för gruppen samt undervisningen i "sina egna" ämnen. Eleverna och lärarna i årskurserna 7–9 är indelade i tre arbetslag, A, B och C. I varje arbetslag blandas ett par olika årskurser. Ena året består ett arbetslag av elever och lärare från årskurs 7 och 8, nästa år från årskurs 8 och 9 och det tredje året av elever och lärare i årskurserna 7 och 9. Därefter börjar man om på en ny treårsperiod.

Rektor ansvarar för att det upprättas en lokal arbetsplan. Varje arbetslag gör sedan egna prioriteringar av mål- och utvecklingsområden.

2011-03-15

4 (33)

Dnr 40-2010:2594

Skolans organisation av engelskundervisningen

Undervisning i engelska sker på Attarpsskolan i helklasser (de så kallade kontaktlärargrupperna) med ämnesbehöriga lärare. Sammantaget fanns vid inspektionstillfället 16 ämnesbehöriga lärare i ämnet engelska. Av dessa var två speciallärare, en för årskurs 6 och en på skolans resurscentrum, däribland i engelska som språkval.

Det finns en ämnesansvarig lärare i engelska, vars främsta uppgift utöver den ordinarie undervisningen är att utveckla ämnet tillsammans med övriga engelsklärare på skolan och delta i kommunens ämnesnätverk i det aktuella ämnet. Hon samordnar och ansvarar också för rättandet av de nationella proven i engelska.

För några år sedan arbetade man på Attarpsskolan med nivågrupperingar och mindre grupper för elever i behov av särskilt stöd. Detta system har man vid tidpunkten för Skolinspektionens besök frångått. I två av årskurs 6-klasserna delar man dock in eleverna i nivågrupper på en av veckans tre engelsklektioner.

Särskilt stöd ges till elever i behov av detta med hjälp av resurspersoner som ibland när det behövs går in i klasserna. Elever med mycket stora stödbehov går ifrån den ordinarie undervisningen, för att få stöd på skolans resurscentrum. Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök arbetar här två speciallärare, en specialpedagog och tre elevassistenter. En speciallärare har ämnesbehörighet i engelska och en arbetar endast i årskurs 6.

Elevernas resultat i engelska

Figur 1 Nationella ämnesprov i engelska åk 9, andel (%) elever som nått målen för proven

År	G			VG			MVG			Ej nått målen		
	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor
2007	31	33	27	42	41	43	23	19	29	4	7	0
2008	27	24	29	58	57	59	13	18	7	2	0	5
2009	38	39	36	49	49	49	13	12	14	1	0	1
2010	32	32	32	49	53	44	17	12	22	2	3	0

Källa: Uppgifter från Attarpsskolan 2011-03-04.

2011-03-15

5 (33)

Dnr 40-2010:2594

Figur 2 Slutbetyg i engelska åk 9, andel (%) elever som nått målen

År	G			VG			MVG			Ej nått målen		
	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor	Samtliga	Pojkar	Flickor
2007	31	38	25	38	39	40,5	22	14	35	9	9	0
2008	41	33	52	47	53	42	9	13	5	2	1	2
2009	39	44	35	45	49	43	14	7	21	1	0	1
2010	41	48,5	33	41	42,5	40	17	7,5	27	1	1,5	0

Källa: Uppgifter från Attarpsskolan 2011-03-04.

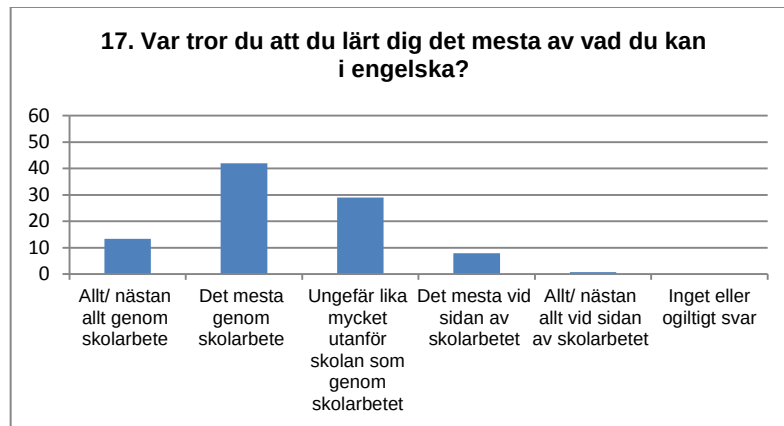
Den sammantagna måluppfyllelsen i engelska i årskurs 9 har under de senaste åren successivt ökat fram till vårterminen 2010, för att då vara nära nog hundra procentig. En tendens som kan urskiljas, bortsett från ett år under den aktuella fyraårsperioden, är att andelen flickor som når mycket väl godkänt i slutbetyg är betydligt högre än andelen pojkar. Andelen pojkar i sin tur är i stället, åtminstone de två senaste åren, högre då det gäller betygen godkänt och väl godkänt. Denna tendens sammantaget är förstärkt i elevernas slutbetyg jämfört med de respektive gruppernas resultat på de nationella proven under motsvarande år.

I tabellen nedan visas svaren i elevenkäten avseende elevernas syn på var de lär sig mest engelska. Även om de flesta elever anser att de lär sig det mesta genom skolarbetet så är det en hög andel elever som anser att de lär sig ungefär lika mycket i skolarbetet som vid sidan av skolarbetet. Sammantaget är det nära tre femtedelar av flickorna som menar att de lär sig nästan allt eller det mesta i skolan, medan detta gäller för ungefär hälften av pojkarna. Ungefär en tredjedel av pojkarna och nästan en tredjedel av flickorna menar att de lär sig lika mycket engelska i skolan som utanför, medan en något större andel pojkar än flickor, dock endast en dryg tiondel, menar att de lär sig det mesta utanför skolan.

2011-03-15

6 (33)

Dnr 40-2010:2594

Figur 3 Fråga 17 i elevenkäten

Motivering till beslutet

På följande sidor ges en beskrivning och en bedömning av den granskade undervisningen i engelska. De grunder och kriterier som använts vid bedömningarna är främst hämtade ur läroplanen för grundskolan och den nationella kursplanen för engelska. För vissa granskningsområden har även exempel på framgångsfaktorer som framkommit i forskning och beprövad erfarenhet använts.

Inspektörernas bedömning av 14 lektioner i årskurserna 6–9 redovisas i punktdiagram. Därutöver besöktes även två lektioner hos lärare som endast undervisar i engelska som språkval på resurscentrat, det vill säga engelska som ges på lektionstid som ligger mot moderna språk. Elever som tycker att de behöver mer engelska kan då välja att läsa engelska i stället för ett modernt språk. Dessa lektioner är alltså inte medtagna i punktdiagrammet. Resultat från genomförda intervjuer med elevgrupper, lärargrupper och rektorn kommenteras i löpande text, liksom enkätsvar från enskilda lärare och 253 enkätsvar från elever. I slutet av varje avsnitt finns en sammanfattande bedömning där information från de olika underlagen har beaktats.

2011-03-15
7 (33)
Dnr 40-2010:2594

A. Lärandemiljö och genomförande

A 1. Trygg och stödjande lärandemiljö

Ur läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94):

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära.

Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevernas tillit till den egna förmågan.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

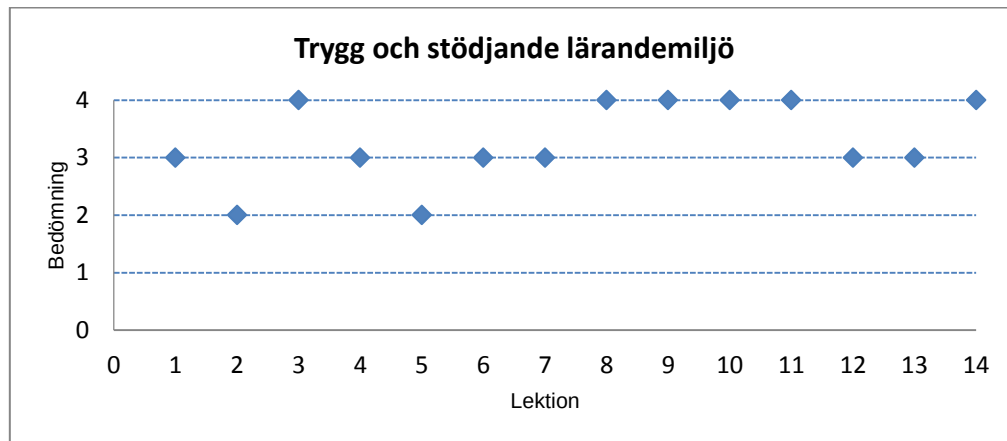
- Präglas lektionerna av en positiv, avslappnad och respektfull atmosfär?
- Främjas elevernas personligheter och respekt för varandra
- Säkerställer lärarna ordningen?
- Har lärarna positiva förväntningar på eleverna?
- Stötts elevernas självförtroende och tillit till den egna förmågan?
- Involveras alla elever?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet **Trygg och stödjande lärandemiljö**:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
		X	

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 4 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 14 lektioner.

1= mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3= mer styrkor än svagheter, 4= mestadels starkt
0= går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

De observerade lektionerna uppvisar ett liknande mönster. Lärarna och de flesta eleverna kommer i tid, de förefaller väl förberedda och ordningen är mestadels god. Flertalet lektioner karaktäriseras av en lugn och trygg arbetsmiljö och positiv atmosfär. Lärarna ser på olika sätt till att eleverna aktivt deltar i undervisningen. Eleverna förefaller överlag positiva, och arbetar med det de skulle. En del lärare lägger sig vinn vid att uppmuntra och berömma sina elever, medan andra gör så i mindre utsträckning. I de få fall inspektörerna under den här rubriken har bedömt lektionerna som mer svaga än starka, handlar det främst om att det inte är någon riktig arbetsro eller struktur under den pågående lektionen, eller om att alla elever inte aktivt deltar i undervisningens alla moment.

Underlag från intervjuer och enkäter

Tre av frågorna i elevenkäten handlar om en trygg och stödjande lärandemiljö. Dessa frågor berör stämningen i klassrummet, arbetsron respektive uppmuntran från läraren på engelsklektionerna. På alla tre frågorna har eleverna lämnat positiva svar. Störst andel negativa svar återfinns på frågan om arbetsron, dock sammantaget endast sju procent. Dessa svar kan inte direkt, men möjligtvis i ett par fall, kopplas till specifika lektioner. I elevintervjun framkom vidare att det ibland kan vara "småstökigt" på lektionerna och att detta delvis är kopplat till vilken lärare som undervisar. Såsom det uttrycktes i

intervjun beror det på om läraren "har koll". Någon elev tillade att tystlåtna elever får mer talutrymme på lektioner, där läraren "har koll".

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Trygg och stödjande lärandemiljö* på Attarpsskolan uppvisar mer styrkor än svagheter. Styrkorna i verksamheten är enligt Skolinspektionens bedömning elevernas upplevelse av arbetsro och positiv feedback samt uppmuntran från lärarna på engelsklektionerna liksom ett i huvudsak ömsesidigt respektfullt förhållande mellan elever och lärare.

A 2. Lektionsupplägg och genomförande, organisation i klassrummet

I den nationella kursplanen i engelska anges mål att sträva mot vilka uttrycker den inriktning undervisningen ska ha när det gäller att utveckla elevernas kunskaper och förmågor. De tydliggör därmed de kunskapskvaliteter som är väsentliga i ämnet. Dessa mål utgör det främsta underlaget för planeringen av undervisningen och sätter inte någon gräns för elevernas kunskapsutveckling. Mål att uppnå anger den miniminivå av kunskaper som alla elever ska uppnå det femte respektive nionde skolåret. Kursplanen är utformad för att klargöra undervisningens inriktning och vad alla eleverna ska lära sig men lämnar samtidigt stort utrymme för lärare och elever att välja stoff och metoder.

I nationell och internationell forskning som undersöker vad som karaktäriserar framgångsrika skolor och skickliga lärare, beskrivs ett antal förutsättningar och förhållningssätt som särskilt gynnsamma för goda resultat. Bland annat framhålls förmågan att skapa motivation, dvs. att väcka elevernas nyfikenhet och intresse, vilket även läroplanen anger att läraren har ett ansvar för. Utmärkande för skickliga lärare är att de fokuserar på det som är väsentligt, de tydliggör kursplanens mål och kan tydligt förklara och illustrera vad det är eleverna ska lära sig, vilket i sin tur gynnar eftersträvad metakognition.

Lärarnas förmåga att presentera information klart och levande, strukturera materialet, ställa mer komplexa frågor och att fånga upp och vidareutveckla elevernas idéer framträder likaså som en central faktor.

Skickliga lärare visar stor respekt för sina elever och de har höga förväntningar på att de ska nå målen. Feedback har stor betydelse för elevers lärande och skickliga lärare ger snabb återkoppling till eleverna för att säkra deras förståelse och kunskapsutveckling.

Utifrån forskningsresultat utmärks skickliga lärare vidare av att de är passionerade när det gäller lärande och undervisning. De siktar högre än bara mot "uppnåendemålen", vilket även läroplanen ger i uppdrag. De lärare som kan använda en bred repertoar av strategier, t.ex. erfarenhetsbaserade och framgångsrika metoder och varierade arbetsformer är vanligtvis mest framgångsrika, enligt forskningen. Deras val av olika strategier är medvetna utifrån en analys av nationella mål och därmed även enskilda elevers behov, snarare än slumpmässigt eller vanemässigt.

Utgångspunkter för detta granskningsområde har i stor utsträckning hämtats i forskningen kring vad som utmärker skickliga lärare och framgångsrika skolor⁵. Granskningen respekterar dock det utrymme som lärare och elever har att välja stoff och metoder. Viktigt är emellertid att undersöka hur väl valda metoder fungerar samt huruvida de stämmer överens med målen i läroplanen och kursplanen.

⁵ I den övergripande rapporten, som sammanfattar granskningsresultaten från de deltagande skolorna, finns referenslista.

2011-03-15
10 (33)
Dnr 40-2010:2594

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

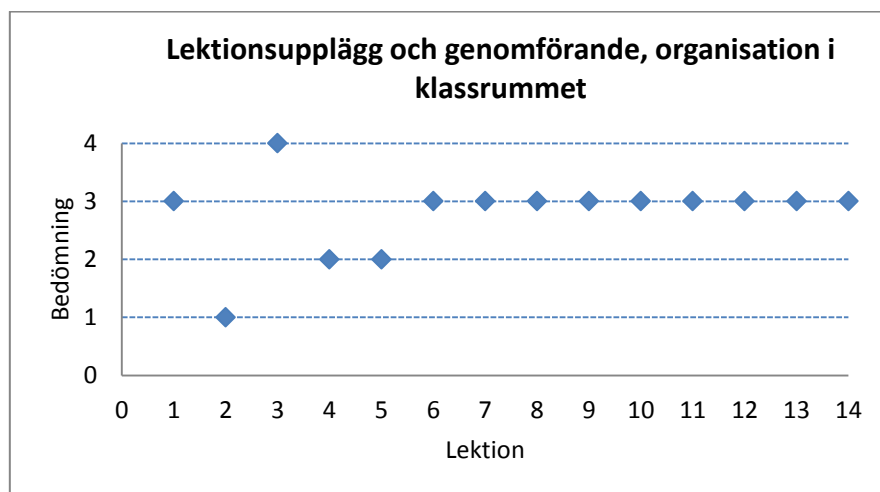
- Finns effektiva rutiner i klassrummet?
- Finns ett tydligt syfte/mål för lektionen, presenteras det för eleverna, utvärderas det?
- Har lektionen ett logiskt flöde, hänger delarna ihop, varierar svårighetsgraden?
- Används lektionstiden effektivt?
- Ger läraren tydliga instruktioner och förklaringar?
- Stärker läraren elevernas motivation för aktiviteter och uppgifter?
- Har läraren ändamålsenliga undervisningsstrategier?
- Vet varje elev vad han/hon förväntas göra?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet Lektionsupplägg och genomförande, organisation i klassrummet:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
		X	

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 5 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 14 lektioner

1= mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3= mer styrkor än svagheter, 4= mestadels starkt
0= går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

På flertalet av de observerade lektionerna låter lärarna inledningsvis eleverna få veta vad som kommer att hända på lektionen. Instruktioner och förklaringar

2011-03-15

11 (33)

Dnr 40-2010:2594

är dock av varierande tydlighetsgrad, men eleverna förstår oftast vad de ska göra. Många lärare skriver på tavlan. När det uppstår tveksamheter upprepar och förtydligar de sina instruktioner. Genomgående framstår dock syftet med uppgifterna enligt inspektörernas uppfattning som oklart. Inte på någon av de observerade lektionerna klargörs varför man ska arbeta med ett visst moment, varken med hänsyn till kursplanens mål eller rent allmänt. Inte heller utvärderas behållningen av lektionerna vid lektionsslutet, mer än i något enstaka fall. Däremot är det vanligt förekommande att man blickar framåt mot nästa lektion och vad som ska göras då, inte minst med tanke på förberedelser i form av läxor.

Lektionstiden används ofta effektivt, men detta varierar också mellan de olika lektionspass som Skolinspektionen iakttar. De flesta lektionerna innehåller inslag av olika aktiviteter, från lärarledda samtals- eller lyssnarövningar i helklass, till fördjupande och/eller kommunikativa par- och gruppuppgifter eller enskilt arbete. Några lektioner är i detta avseende forcerade, som om huvudsaken är att hålla eleverna igång genom att praktisera varierande arbetsformer, snarare än att erbjuda dem ett meningsfullt innehåll. Sådana lektioner skapar inte helhet och sammanhang i undervisningen, utan upplevs av inspektörerna tvärtom som splittrade och fragmentariska. Under andra lektioner erbjuds eleverna emellertid ett mer sammanhängande, anpassat och elevnära innehåll, exempelvis med koppling till den förestående PRAO-perioden. På några lektioner väljer lärarna dock att koncentrera sig på lektionsinnehållet, även om detta innebär att arbetssättet är detsamma under en större del av eller hela lektionen, samt att ett större fokus då endast ges åt ett eller något av kursplanens områden. Någon lektion är en direkt fortsättning på en tidigare lektion, där eleverna följaktligen, på ett självklart sätt, fortsätter med det gjorde sist. På en majoritet av de lektioner som observeras förefaller det vidare på olika sätt vara läroboken som styr lektionens innehåll. På ett par av lektionerna är avsikten att förevisa digitala bilder med hjälp av projektor/videokanon, men då detta inte fungerar används i stället overhead-bilder. Inte på någon av lektionerna, mer än den som observerades på resurscentrat, arbetar eleverna själva med digitala hjälpmedel. Samtliga klassrum, bortsett från på resurscentrat, är möblerade i traditionell skolsittning, med övervägande enstaka och/eller parvisa bänkar i rader, men anpassas lätt vid behov till arbete eller samtal i mindre grupper.

Eleverna utför överlag lojalt sina uppgifter, men med till synes varierande grad av entusiasm. På några lektioner lyckas lärarna – på olika sätt – engagera och skapa delaktighet bland eleverna genom att få igång samtalsämnen och diskussioner som engagerar samtliga elever och där de då också ser till att

2011-03-15

12 (33)

Dnr 40-2010:2594

samtliga elever verkligen får komma till tals. I ett fall sker detta i helklass och vid ett par andra tillfällen i mindre grupper.

Underlag från intervjuer och enkäter

Av elevenkäterna att döma är en stor majoritet av eleverna nöjda med den undervisning de får i engelska inklusive sina lärares sätt att förklara ämnet såväl som kursplanernas mål. En femtedel av eleverna säger sig dock i enkätsvaren inte vara helt införstådda med vilka krav som gäller för de olika betygskriterierna och en tiondel av eleverna är enligt enkäterna inte helt införstådda med kursplanens mål. I elevintervjuerna svarar man också med viss tvekan på frågor om kursplanen och dess mål. Lite bättre grepp säger man sig ha då det gällde betygskriterierna. Det framgick dock samtidigt i elevintervjuerna att man generellt sett vid terminsstart och på utvecklingssamtalen får reda på vilka mål som gäller i olika ämnen, däribland engelska, samt vad som krävs för att nå dit. Någon elev uttryckte emellertid att "det hade nog varit bra om läraren skrev på tavlan vad det är vi ska göra".

Uppenbart enligt både lärarintervjun och lärarenkäterna, är att det i hög grad är läroboken som är utgångspunkt för undervisningen, vilket alltså bekräftar Skolinspektionens iakttagelser. En stor majoritet lärare, tretton av sexton, svarar i enkäten att de använder sig av lärobok vid varje lektion/de flesta lektionerna, tre svarar att de använder läroboken ibland och endast en att den används sällan. Detta överensstämmer i princip också med användningen av tillhörande övningsbok, bortsett från att två av de lärare som uppger sig använda lärobok ofta, endast använder "workbook" ibland. Men kursplanen uppges i intervjun också alltid "finnas med i bakhuvudet". Den är så självklar att "den inte längre behöver diskuteras" sa man. Man har valt att använda sig av samma läroböcker i de respektive arbetslagen, för att få en röd tråd genom undervisningen, och eventuella läromedelsbyten diskuteras gemensamt i arbets- och/eller ämneslagen. Dock uppges att man inte arbetar med boken kapitel för kapitel, utan att man oftast väljer ut det som kan vara av intresse för eleverna eller det som matchar undervisningen i andra ämnen, exempelvis de samhällsorienterande ämnena.

Slutligen bekräftas det i intervjuerna med både rektor och lärare att datorer inte används särskilt ofta i engelskundervisningen, bortsett från på resurscentrat. Datortillgängligheten på skolan är dålig. Det finns en dator i varje klassrum och en datorsal, men det är svårt att få plats i datorsalen då den oftast är uppbokad. Detta styrks också av elevintervjuerna och inte minst elevernas enkätsvar.

2011-03-15

13 (33)

Dnr 40-2010:2594

Sammanfattningsvis bedömer skolinspektionen att granskningsområdet *Lektionsupplägg och genomförande, organisation i klassrummet* uppvisar mer styrkor än svagheter. Styrkorna i verksamheten ligger framför allt i lärarnas engagemang och gedigna undervisningserfarenhet. Däremot är syftet med lektionsuppgifterna genomgående enligt Skolinspektionens bedömning otydligt och inte heller utvärderas i någon större utsträckning vid lektionsslut det man hade gjort under lektionerna. I detta avseende behöver undervisningen överlag förbättras. Utvärdering i detta avseende syftar främst på att man gör en återkoppling till eleverna och förhör sig om huruvida de tycker att det har varit en meningsfull lektion, där de i relation till syftet har upplevt ett lärande, och om inte, varför. På så vis ges eleverna ett reellt inflytande, som möjliggör för läraren att reflektera över sitt lektionsupplägg och sina undervisningsstrategier.

2011-03-15

14 (33)

Dnr 40-2010:2594

A 3. Anpassning av undervisningen till elevers olika behov

Ur Lpo 94:

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.

Läraren ska, utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan, ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel, stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Anpassas instruktioner och uppgifter till elevernas skillnader när det gäller motivation, prestationsnivå, sätt att lära, inläringstakt?
- Får elever som behöver stöd under vanlig lektion sådant?
- Får högpresterande elever mer utmanande uppgifter?
- Kontrolleras specifika problem när det gäller enskilda elevers förståelse?

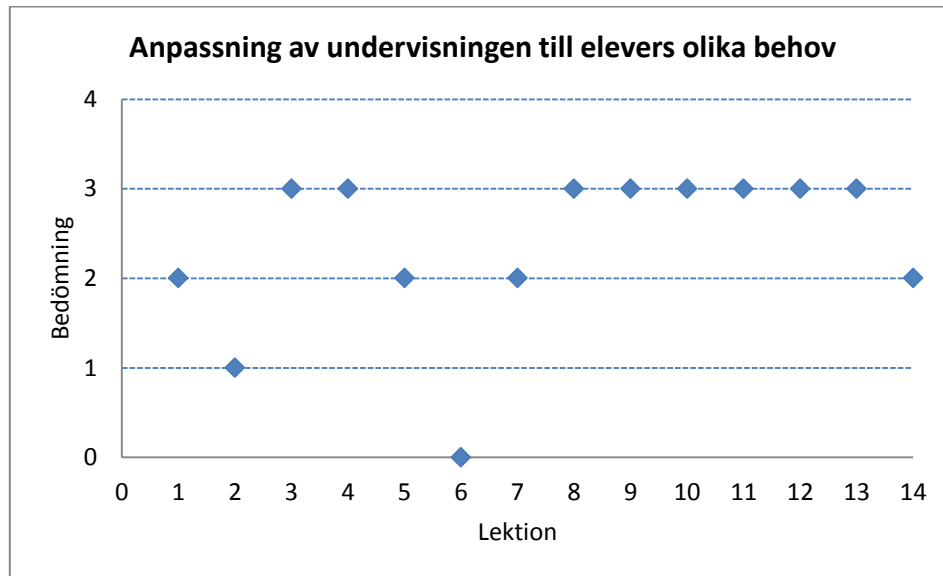
Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet Anpassning av undervisningen till elevers olika behov:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
		X	

2011-03-15
15 (33)
Dnr 40-2010:2594

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 6 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 14 lektioner.

1= mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3= mer styrkor än svagheter, 4= mestadels starkt
0= går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Vid flertalet observerade lektioner är upplägget detsamma för alla elever. Endast den lektion som observeras på resurscentrat ger exempel på en mer avancerad individanpassning, liksom en av de i grafen icke medräknade lektionerna i engelska som språkval. På båda dessa lektioner är det dock ett betydligt lägre elevantal än i övriga klasser. Icke desto mindre utmynnar inspektörernas bedömning av de observerade lektionerna sammantaget, i det här avseendet, i att det förekommer något mer styrkor än svagheter. Detta tar sin utgångspunkt i att det inom ramen för det gemensamma upplägget ändå ges utrymme åt individuella variationer i form av valbara uppgifter eller uppgifter som innebär ett visst fri- eller tolkningsutrymme med hänsyn till olika elevers behov och intressen, även om det ges både bättre och sämre exempel på detta. De flesta lärarna vinnlägger sig också under de observerade lektionerna om att aktivt kontrollera enskilda elevers förståelse eller eventuella specifika problem. Variationen mellan de observerade lektionerna är dock i det här avseendet, såsom framgår av grafen ovan, ganska stor, vilket i viss mån också bekräftas av elevenkäterna.

2011-03-15

16 (33)

Dnr 40-2010:2594

Underlag från intervjuer och enkäter

I elevenkäterna anger en majoritet av eleverna att de får den hjälp de behöver i engelska. Endast fyra procent av de elever som besvarat enkäten instämmer inte i detta. Inget annat framkom i intervjuerna. I lärarenkäterna ges olika exempel på hur man brukar anpassa undervisningen till elevernas behov och intressen, exempelvis olika valmöjligheter samt individualiserade texter och uppgifter, både lättare och svårare. En del lärare beskriver främst individanpassning för svagare elever. Men det finns också lärare som lyfter fram vikten av att ha utmaningar i beredskap för de elever som går snabbare framåt. Enligt vad lärarna själva berättar och svarar i enkäterna förefaller det visserligen som om man ibland anpassar undervisningen på ett sätt som man *tror* tilltalar eleverna, det vill säga väljer avsnitt och uppgifter som man *tror* passar eleverna.

Sammanfattningsvis är det Skolinspektionens bedömning att granskningsområdet *Anpassning av undervisningen till elevers olika behov* i engelskundervisningen på Attarpsskolan varken uppvisar några anmärkningsvärda styrkor eller svagheter, men överlag snarast något mer styrkor. På skolan ges både mycket goda och mindre bra exempel på hur undervisningen i engelska kan anpassas till olika elevers förutsättningar och behov. Dock kan arbetet utvecklas för att undervisningen i högre grad ska individualiseras, särskilt för elever som behöver större utmaningar och svårare uppgifter. De riktigt goda exemplen härrör framför allt från den engelskundervisning som ges på resurscentrat. Svagheter inom det här området är enligt Skolinspektionens bedömning nära förknippade med nästa granskningsområde.

A 4. Elevernas medverkan, ansvar och inflytande

Ur Lpo 94:

Läraren ska utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inlärnin g och för sitt arbete i skolan, se till att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad.

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att reflektera över och ta ansvar för sin egen språkinlärnin g och att medvetet använda arbetssätt som främjar den egna inlärnin gen, utvecklar sin förmåga att planera, genomföra och utvärdera uppgifter, på egen hand och i samarbete med andra.

2011-03-15

17 (33)

Dnr 40-2010:2594

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Har eleverna möjlighet att delta i planering och upplägg av undervisningen?
- Ger läraren förutsättningar, redskap och möjligheter för eleverna att kunna ta ansvar för sitt eget lärande?

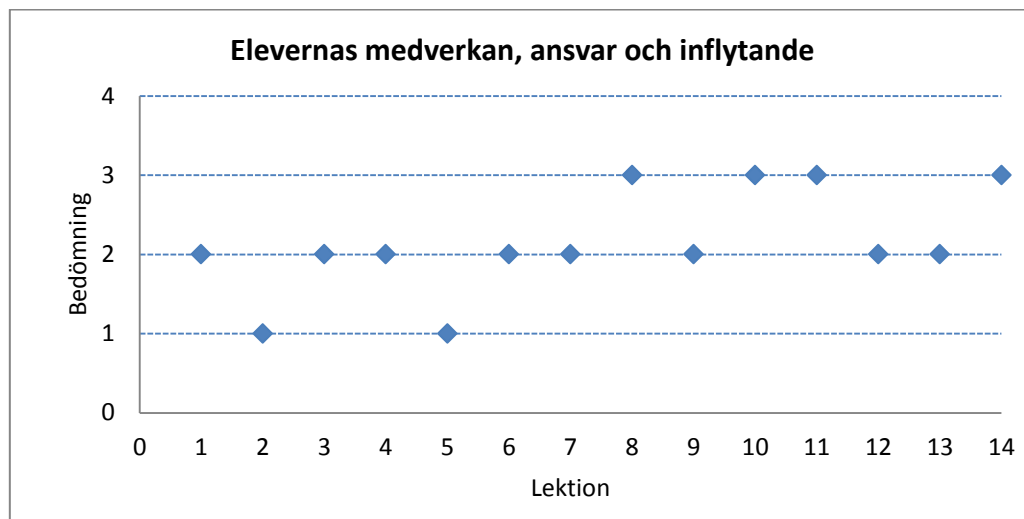
2011-03-15
18 (33)
Dnr 40-2010:2594

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Elevernas medverkan, ansvar och inflytande*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	är mestadels starkt
	X		

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 7 I diagrammet nedan redovisas inspektörernas bedömning av 14 lektioner

1= mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3= mer styrkor än svagheter, 4= mestadels starkt
0= går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Såsom framgår av grafen ovan förekommer det en viss variation mellan de observerade engelsklektionerna även då det gäller elevernas inflytande, vilket delvis också bekräftas av elevenkäterna. Vanligast är dock att eleverna får möjlighet att välja bland olika uppgifter som läraren presenterar för dem, det vill säga att det i princip är lärarna som är kunskapsproducenter och eleverna kunskapskonsumenter. Eleverna tar emellertid i hög grad och på ett lojalt sätt, även då de inte har varit direkt delaktiga i valet eller framtagande av uppgifterna, ansvar för sitt lärande i relation till de olika uppgifter de får. Ibland kan man, såsom redan nämnts, till och med påstå att ansvaret för deras eventuella lärande helt och hållet överlämnas till dem själva. Eleverna på de observerade lektionerna tillfrågas med något undantag i princip aldrig efter lektionspassen om hur de har upplevt själva lektionen eller de läromedel som har använts.

2011-03-15
19 (33)
Dnr 40-2010:2594

På resurscentrum ses goda exempel på elevmedverkan där det tydligt framgår att eleverna har varit med och lämnat förslag till uppgifter och innehåll i undervisningen. Exempelvis används ett elevproducerat korsord.

Underlag från intervjuer och enkäter

I elevenkäterna finns två frågor som berör elevernas inflytande över undervisningen, då det gäller innehåll respektive arbetssätt. Svaren fördelar sig här ungefär likadant. Närmare två tredjedelar av eleverna anser i båda avseendena, något färre då det gäller undervisningens innehåll, att man får vara med och bestämma, medan en tredjedel inte tycker att det är så. I elevintervjuerna framkommer också att lärarna lyssnar på förslag från eleverna. Eleverna berättar vidare att man i årskurs sex har ett system med alternerande klassvärdar, som bland annat får vara med vid planeringen av undervisningen. De yngre eleverna uttrycker stor entusiasm över detta, medan de äldre eleverna rynkar lite på näsan och menar att det mest är skenbart.

I lärarenkäten bekräftas inspektörernas iakttagelser av att eleverna oftast inte har något reellt inflytande över varken undervisningens innehåll eller dess arbetsformer. De flesta lärare anger att eleverna i lägre eller ringa grad är med och planerar innehållet i engelskundervisningen, men att de i relation här till i högre grad bestämmer över sitt eget lärande. Eleverna har också i större utsträckning möjlighet att välja arbetsformer, däribland redovisningsformer.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Elevernas medverkan, ansvar och inflytande* uppvisar mer svagheter än styrkor. Både lektionsobservationerna och lärarnas enkätsvar tyder på att läroplanens och kursplanens riktlinjer inte tillräckligt beaktas. Bland annat deltar eleverna sällan eller aldrig i någon utvärdering av lektions- eller läromedelsinnehållet. Det tycks dock som om det i detta avseende finnas en outtalad ömsesidig överenskommelse mellan elever och lärare, eftersom en majoritet av eleverna i enkäten ändå uttrycker sig positivt om sina möjligheter till inflytande. Goda exempel ses dock på resurscentrat och i någon mån i årskurs 6.

B. Lektionernas innehåll – kursplanefokus

I läroplanen för den obligatoriska skolan (Lpo 94) och i kursplanen för engelska betonas att utbildningen i engelska syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. I granskningen har Skolinspektionen särskilt uppmärksammat om detta får genomslag i undervisningen. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet. Skolinspektionen har därför även bedömt vilken kvalitet receptiva färdigheter (lyssna och läsa) och produktiva färdigheter (tala och skriva) har i undervisningen.

B 1. Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att använda engelska för att kommunicera i tal och skrift, fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang, utvecklar sin förmåga att delta aktivt i samtal och skriftlig kommunikation, uttrycka sina egna tankar på engelska samt uppfatta andras åsikter och erfarenheter, utvecklar sin förmåga att använda engelska muntligt i olika sammanhang för att berätta, beskriva och förklara samt att motivera sina åsikter.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

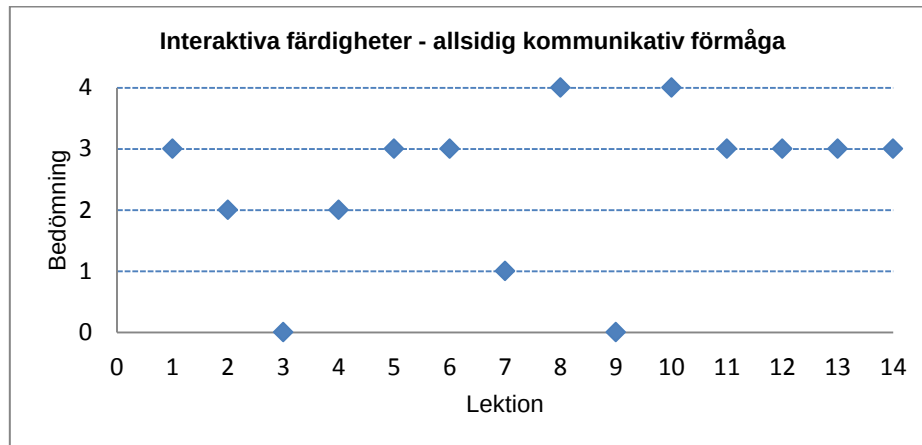
- Maximeras möjligheterna till användning av engelska i klassrummet?
- Innehåller lektionen aktiviteter där eleverna får träna på att förstå och göra sig förstådda på engelska?
- Skapas ett sammanhang för de uppgifter som utförs?
- Tillåts acceptabel och spontan engelska?
- Finns tal- och skrivuppgifter för att nå ett visst syfte eller speciell mottagare?
- Framhålls det funktionella med ett korrekt språk?
- Får eleverna feedback på hur de utför tal/skrivuppgifter?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
		X	

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 8 I diagrammet nedan redovisas inspektörernas bedömning av 14 lektioner

1= mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3= mer styrkor än svagheter, 4= mestadels starkt
0= går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Under samtliga observerade lektioner talar lärarna engelska i princip hela tiden och vid flertalet lektioner förväntas eleverna också göra det. Vid något tillfälle förekommer det att läraren går över till svenska, exempelvis för att förklara ett grammatiskt moment. Något oftare hände det att eleverna frågar om något på svenska och allt som oftast att de i smågruppsdiskussioner helt övergår till att prata svenska med varandra. Det flesta, men inte alla, lärarna vidhåller också engelskan som kommunikationsspråk när de ger respons och/eller explicit uppmanar eleverna att återgå till engelska.

På några lektioner lyckas lärarna, såsom framgått, på olika sätt få igång diskussioner som verkligen engagerar samtliga elever och där de då också ser till att samtliga elever får komma till tals, i ett fall i helklass och vid ett par andra tillfällen i mindre grupper. Karaktäristiskt för dessa tillfällen är att eleverna tycks uppleva samtalsämnena som intressanta och viktiga liksom den synbara glädje och frimodighet som de allra flesta elever visar när de kommunicerar på engelska. Lektioner där eleverna förefaller vana att tala engelska, har också en påtagligt avslappnad atmosfär. Därutöver präglas de i hög grad av en mycket flexibel och lyhörd lärarstyrning. Mindre lyckad är enligt inspektörernas uppfattning den lektionsmodell, som många lärare tillämpar, där de låter eleverna sitta i smågrupper och på egen hand prata med varandra, därför att eleverna oftast lämnas helt till sig själva. I de flesta fall upphör då ganska snart samtalen på engelska om det aktuella ämnet och eleverna övergår till att prata om både det ena och det andra på svenska. Också

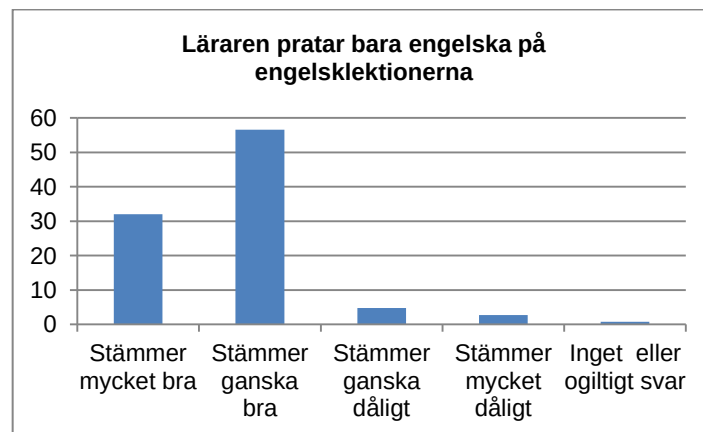
2011-03-15
22 (33)
Dnr 40-2010:2594

detta präglas i hög grad av i vilken omfattning läraren rör sig omkring i klassrummet, lyssnar och styr upp elevernas samtal. Det finns någon lärare som under ett sådant kommunikativt gruppmoment tillbringar tiden framme vid katedern utan att lyfta blicken mot klassen.

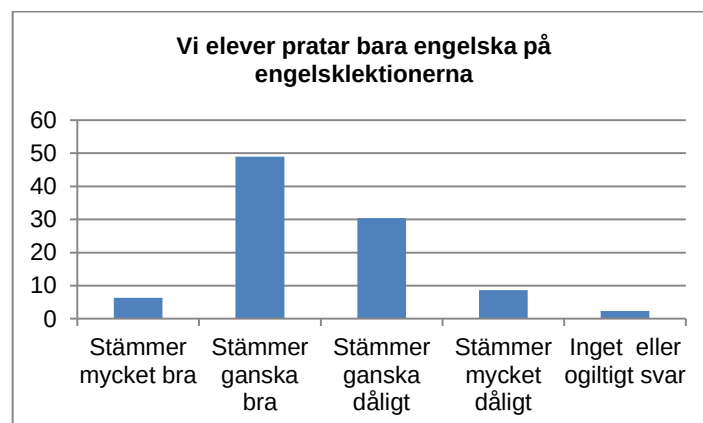
Underlag från intervjuer och enkäter

I elevenkäten framgår det tydligt av svaren att lärarna brukar tala engelska på lektionerna, men att inte elever gör det i samma utsträckning. Nästan fyrtio procent av de elever som svarat på enkäten menar att de inte alltid pratar engelska på lektionerna.

Figur 9 Fråga 5, elevenkäten

Figur 10 Fråga 6 i elevenkäten

Lärarna menar att det är viktigt att vara flexibel samt att det delvis hänger på antalet elever i gruppen. Det kan vara svårt, säger man, att upprätthålla

kommunikationen på engelska med närmare 30 elever i en grupp⁶. Likaså menar någon, som erinrade sig tidigare nivågrupperingar, att det inte blir någon riktig dynamik i det här avseendet i en grupp med bara svaga elever.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Interaktiva färdigheter - allsidig kommunikativ förmåga* är ett område som på Attarpsskolan uppvisar stor variation, men sammantaget något mer styrkor än svagheter. Såsom framgår av grafen ovan är variationen mellan de observerade lektionerna stor. Utifrån det starka fokus som i den nationella kursplanen läggs på kommunikativ förmåga, det vill säga "att se kommunikation som en utgångspunkt i all undervisning och inte som särskilda övningar", finner Skolinspektionens ett par av de observerade lektioner som synnerligen föredömliga, medan användningen av engelska på andra lektioner måste förbättras. Att gå över till svenska då det gäller genomgång av något grammatiskt moment bedöms som rimligt, men för övrigt bör kommunikationen mellan lärare och elever på engelsklektionerna försiggå på engelska, då detta är starkt föreskrivet i den nationella kursplanen i engelska.

B 2. Receptiva färdigheter – lyssna och läsa

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang, utvecklar sin förmåga att läsa olika slags texter för upplevelser, information och kunskaper, utvecklar sin förmåga att använda hjälpmedel och kritiskt granska informationskällor.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Presenteras läs- och lyssnaruppgifter så att förståelse skapas?
- Presenterar läraren ändamålsenliga strategier som underlättar hörförståelse eller läsförståelse?
- Presenteras läs- och lyssnaruppgifter i ett sammanhang?
- Ges eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att lyssna till eller läsa olika slags texter (upplevelser, information, kunskaper)?
- Används olika typer av media för lyssnande och läsning?

⁶ Det finns dock enligt rektorn för närvarande ingen grupp i engelska som är större än 26 elever.

2011-03-15

24 (33)

Dnr 40-2010:2594

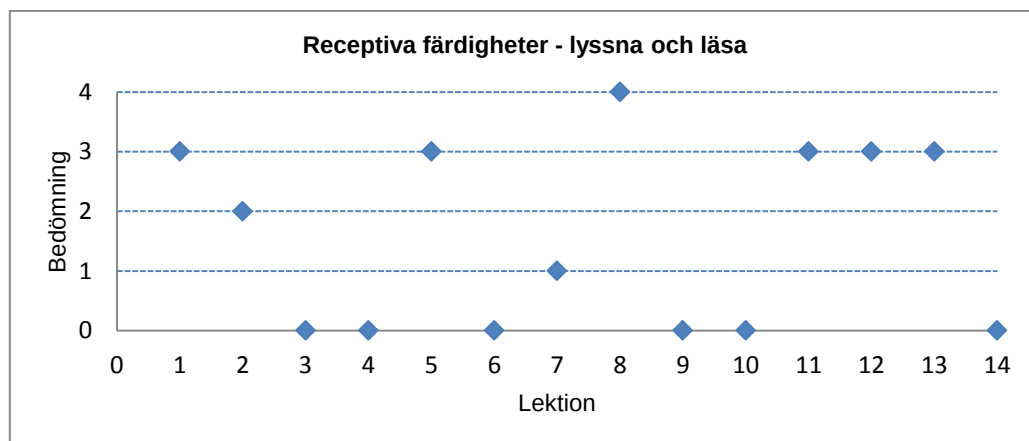
- Ges eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda hjälpmedel och att kritiskt granska informationskällor?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Receptiva färdigheter – lyssna och läsa*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
		X	

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 11 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 14 lektioner

1= mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3= mer styrkor än svagheter, 4= mestadels starkt
 0= går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Som framgår av grafen ovan är det flera lektioner som inte innehåller något separat lyssningsmoment, varför de markerats med nollor. På flertalet av de observerade lektioner där man särskilt tränar hör- eller läsförståelse, uppvisas emellertid goda exempel på detta. Oftast genomförs mer formaliserade lyssnarövningar, där eleverna får svara på frågor utifrån kända eller okända texter, antingen inspelade eller upplästa av läraren eller någon av klasskamraterna. Glosor har oftast förklarats i förväg eller så förklaras de på den aktuella lektionen. Resonemangen som följer upp elevernas svar är dock oftast kortfattade. På ett par lektioner i årskurs 6 får eleverna dramatisera ord och grammatiska termer för varandra. På en lektion läser eleverna engelsk skönlitteratur. De använder då bland annat en läsjournal som underlag för att

sedan i smågrupper kunna berätta om texten för varandra. Eleverna i den aktuella klassen, en årskurs 9-klass, berättar att man hade fått välja böcker ur en boklåda. För årskurs 6-klasserna finns det bredvidläsningsböcker i klassrummen.

Underlag från intervjuer och enkäter

I lärarenkäten kan lärarna ge exempel på strategier de brukar presentera för eleverna när de ska lyssna på eller läsa engelsk text. Exempelen varierar, men handlar i princip om två aspekter, dels att eleverna uppmanas koncentrera sig på helheten och inte på detaljer, dels att eleverna får förbereda sig genom att man tillsammans i klassen går igenom glosor, läsa texten innan eller få vissa frågor att uppmärksamma. I elevenkäten ger eleverna sammantaget positiva svar när det gäller lärarnas förmåga att hjälpa dem bli bättre på att läsa och lyssna till engelsk text.

Sammanfattningsvis bedömer skolinspektionen att granskningsområdet *Receptiva färdigheter – lyssna och läsa* uppvisar mer styrkor än svagheter. Lärarna använder olika strategier för att stötta elevernas förmåga att förstå engelska i tal och skrift.

B 3. Produktiva färdigheter – tala och skriva

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att uttrycka sig varierat och säkert i skrift för att berätta, beskriva och förklara samt motivera sina åsikter, utvecklar sin förmåga att analysera, bearbeta och förbättra språket mot allt större variation och säkerhet.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Presenterar läraren ändamålsenliga strategier som hjälper eleverna att utveckla sitt tal och sitt skrivande?
- Skapas ett sammanhang för tal- och skrivuppgifter?
- Får eleverna såväl form- som kommunikationsfokuserade uppgifter?
- Ges eleverna möjlighet att berätta, beskriva, argumentera?
- Tränas eleverna i att anpassa sitt språk till olika syften och mottagare?

2011-03-15
26 (33)
Dnr 40-2010:2594

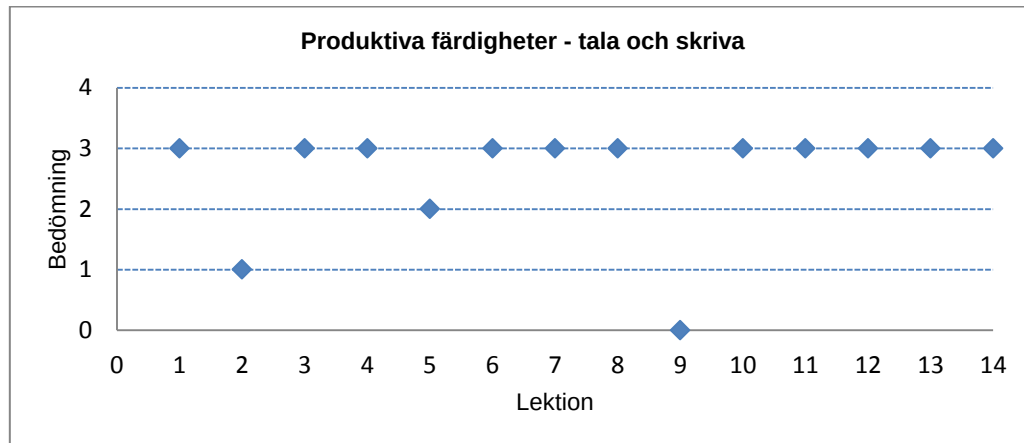
Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Produktiva färdigheter – tala och skriva*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
		X	

2011-03-15
27 (33)
Dnr 40-2010:2594

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 12 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 14 lektioner

1= mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3= mer styrkor än svagheter, 4= mestadels starkt
0= går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Vid flera av de observerade lektionerna presenterar läraren ändamålsenliga strategier som hjälper eleverna att utveckla sitt tal och sitt skrivande. Bland annat används tankekartor, stödord eller kort med särskilda samtalsämnen samt vid ett tillfälle elevernas läsjournal. Vid några lektioner är uppgifterna väl inplacerade i sammanhang som eleverna tycks förstå och uppskatta, exempelvis den kommande PRAO-perioden. Andra exempel är den vid granskningstillfället nyligen inträffade Halloween-helgen, skolfrågor, kändisar, rockkonserter eller intressanta och engagerande samtalsämnen överlag med koppling till elevernas vardag. Vid några lektioner handlar talandet och skrivandet emellertid mest om reproduktion av enskilda ord, exempelvis då uppgifterna bara utmynnar i att eleverna ska upprepa eller nämna namn på artister och andra "famous people" eller "famous buildings". Vid de lektioner där eleverna på ett djupare sätt får träna på sitt tal eller på fri skrivning, handlar uppgifterna däremot om att kunna berätta om, beskriva eller argumentera för eller emot någonting.

Underlag från intervjuer och enkäter

I lärarenkäterna ges, liksom det görs på vissa av lektionerna, exempel på hur eleverna kan stöttas i sitt engelska tal och i sitt skrivande. Både när det gäller att tala och skriva handlar det exempelvis om att förbereda sig genom att gå igenom glosor samt att använda ordböcker och tankekartor. Då det gäller att prata engelska uppmanar vissa lärare särskilt eleverna att försöka uttrycka det

2011-03-15
28 (33)
Dnr 40-2010:2594

de vill på ett sätt och med ord som de behärskar, det vill säga inte nödvändigtvis korrekt och framför allt inte att vara rädda för att säga fel.

Sammanfattningsvis bedömer skolinspektionen att granskningsområdet *Produktiva färdigheter – tala och skriva* uppvisar mer styrkor än svagheter. Både lektionsbesöken och enkätsvaren visar att lärarna använder sig av medvetna undervisningsstrategier för att låta eleverna träna produktiva färdigheter. De svagheter som ändå framkommer handlar främst om att lärare nöjer sig med att ställa enkla frågor till eleverna utifrån en känd text, där lärarna sedan nöjer sig med att eleverna svarar med att upprepa enstaka ord eller namn på personer och platser.

B 4. Sociokulturell och sociolingvistisk medvetenhet

Ur kursplanen för engelska:

Skolan ska i sin undervisning sträva mot att eleven

- utvecklar sin förmåga att reflektera över levnadssätt och kulturer i engelsktalande länder och göra jämförelser med egna erfarenheter.

- fördjupar sin förståelse av talad engelska i olika situationer och sammanhang.

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

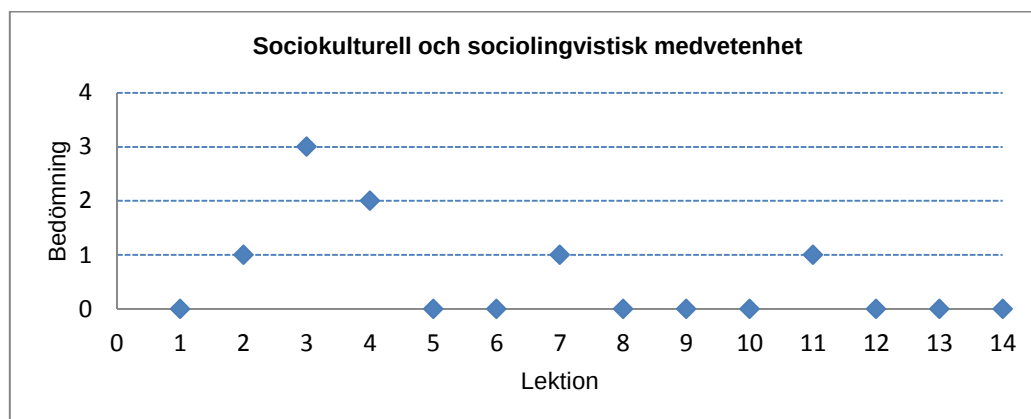
- Ges eleverna möjlighet till jämförelse mellan olika språkbruk i sammanhang och områden där engelska används?
- Ges eleverna möjlighet till jämförelse mellan egna erfarenheter och olika levnadsvillkor, traditioner, sociala relationer, kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet **Sociokulturell och sociolingvistisk medvetenhet**:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
X			

Underlag från inspektörernas lektionsobservationer

Figur 13 I diagrammet redovisas inspektörernas bedömning av 14 lektioner

1= mestadels svagt, 2= mer svagheter än styrkor, 3= mer styrkor än svagheter, 4= mestadels starkt
0= går inte att värdera, inte relevant i sammanhanget

Vid de observerade lektionerna förekommer knappast några inslag som möjliggjorde jämförelse av olika engelska språk/dialekter eller kulturer, varken engelskspråkiga eller andra. I några fall där så hade varit möjligt utnyttjas inte alls denna möjlighet, bortsett från på den lektion som observerades vid resurscentrat. Där ställs frågor utifrån en lärobokstext som handlar om en talibansk flicka, och läraren försöker uppmuntra eleven i fråga till att jämföra texten med hur en flicka från Bankeryd (det vill säga samhället där skolan ligger) lever. Dock saknas här i viss mån ett mer normkritiskt förhållningssätt, som inte tar det svenska eller västerländska perspektivet för givet, utan innefattar en mer problematiserande syn på majoritetsbefolkningens normer, ideal och värderingar.

Underlag från intervjuer och enkäter

I lärarintervjun framgår det dock att man arbetar med engelska ur ett globalt perspektiv, exempelvis med texter från olika länder, samt att man väljer bort mindre lämpliga texter. Man hänvisar emellertid till den gemensamma läroboken och menar att det finns bättre sådana exempel i den lärobok man hade innan. I detta sammanhang vill Skolinspektionen uppmana lärarna till att i så fall även söka textexempel utanför läroboken.

2011-03-15
30 (33)
Dnr 40-2010:2594

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Sociokulturell och sociolingvistisk medvetenhet* på Attarpsskolan är mestadels svagt och därmed ett område som måste förbättras i engelskundervisningen.

C. Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete

Ur 1985 års Skollag:

Utbildningen ska inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet (1 kap. 2 §).

Rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas (2 kap. 2 §).

Ur Lpo 94:

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål... Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas...

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen...

Rektorn har ansvar för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att – personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter,...

Läraren ska samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen...

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Tar rektorn det pedagogiska ansvaret för att engelskundervisningen som helhet inriktas på att nå de nationella målen?
- Finns ett systematiskt kvalitetsarbete med uppföljning, utvärdering och åtgärder i engelskundervisningen?
- Ser rektorn till att engelskundervisningen ger likvärdiga möjligheter att nå målen i alla grupper?
- Ser rektorn till att engelskundervisningen bedrivs av lärare med utbildning för sådan undervisning?

2011-03-15

31 (33)

Dnr 40-2010:2594

- Ser rektorn till att lärare får relevant kompetensutveckling?

Underlag från intervjuer och enkäter

Attarpsskolan uppnår såsom framgått i det närmaste en hundra procentig måluppfyllelse i engelska. Både resultaten i sig och uppföljningen av dem på individnivå är bra. Det framgår exempelvis i intervjun med rektorn att hon efter genomförda utvecklingssamtal tar del av samtliga elevers individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram samt har kännedom om hur de skriftliga omdömena är utformade, och att hon generellt sett följer upp, analyserar och dokumenterar skolans resultat, vilket avspeglar sig i en gedigen kvalitetsredovisning. Däremot bör resultaten i samtliga ämnen i högre grad kommuniceras och tydliggöras internt, för att man utifrån en gemensam tolkningsram ska kunna garantera en likvärdig undervisning och reflektera över arbetssätt och metoder i relation till styrdokumentens krav vid de tillfällen som finns avsatta för sådant. Som pedagogisk ledare och chef för lärarna har rektorn det yttersta ansvaret att se till att alla elever garanteras en likvärdig undervisning. Enskilda lärare har stor frihet att tillsammans med sina elever planera och lägga upp undervisningen på olika sätt, men dessa olika sätt måste följas upp och utvärderas, för att upprätthålla en rättvisande och likvärdig undervisning.

Både rektorn och lärarna tror att de goda resultaten delvis avspeglar upptagningsområdets karaktär, bestående av medvetna och välutbildade föräldrar, i kombination med en skolkultur som präglas av höga förväntningar på eleverna samtidigt som den fångar upp deras behov. Rektorn lyfter också fram lärarnas erfarenhet, kompetens och engagemang. Samtliga lärare som undervisar i engelska är behöriga i ämnet och många av dem har, liksom rektorn själv, arbetat länge på skolan. Det finns i detta ett långsiktigt perspektiv, menar rektorn, vilket är en grundförutsättning för en bra undervisning. Lärarna får också kompetensutveckling. En lärare har deltagit i läraryftet i engelska och några engelsklärare har varit på sommarkurs i England.

I rektorsintervjun framkommer vidare att rektorn helt och hållet låter lärarna och ämnesgruppen driva och planera undervisningen i engelska. Detta bekräftas också i lärarintervjun. Lärarna uppfattar sig som drivande i alla frågor som rör själva ämnet, men känner samtidigt stöd och förtroende från rektorn. Rektorn rycker när så behövs också in som vikarie i olika ämnen, däribland engelska, och tycker sig på så vis ha förtroendenhet och en förankring i den vardagliga verksamheten. Dock är hon mindre förtrogen just med undervisningen i ämnet engelska. Exempelvis känner rektorn inte i detalj till att

2011-03-15

32 (33)

Dnr 40-2010:2594

ett par av lärarna i årskurs 6 arbetar med relativt fasta nivågrupperingar vid ett lektionstillfälle i veckan, men menar att detta avser lektionstid utöver den garanterade undervisningstiden, som hon gett lärarna fria händer att hantera på bästa sätt för eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Pedagogisk ledning och kvalitetsarbete* på Attarpsskolan gällande undervisningen i engelska, uppvisar vissa svagheter. Enligt Skolinspektionens bedömning är det inte rektorn på skolan som leder den pedagogiska utvecklingen av engelskämnet, utan i hög grad lärarna själva. På Attarpsskolan fick Skolinspektionen främst ta del av goda exempel på väl genomförda lektioner, men såsom framgått även en del mindre goda exempel. Därför måste skolans rektor skaffa sig en bättre förtrogenhet med vad som händer på lektionerna i engelska. Ett närmare samarbete mellan lärarna, under rektorns ledning, där goda exempel på förhållningssätt och olika undervisningsstrategier jämförs och diskuteras, kan vara ett sätt att öka likvärdigheten i engelskundervisningen på skolan. Skolinspektionen vill här också uppmärksamma skolan på den resurs eleverna är i en uppföljning och utvärdering av undervisningen.

D. Särskilt stöd i engelska

Ur 1985 års Skollag:

I utbildningen ska hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd (1 kap. 2 §).

Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet (4 kap. 1 §).

Ur Lpo 94:

Rektorn har ansvar för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att – undervisningen och elevvårdsverksamheten utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver...- resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,

Ur grundskoleförordningen 5 kap. (Särskilda stödinsatser):

Beslut om särskilt stöd enligt detta kapitel fattas av rektorn, om inte något annat följer av 5 och 10 §§.

Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet skall det framgå vilka

2011-03-15

33 (33)

Dnr 40-2010:2594

behoven är, hur de skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas.

...

Utgångspunkt vid granskningen:

- Får elever som behöver särskilt stöd sådant?

Skolinspektionens bedömning av granskningsområdet *Särskilt stöd i engelska*:

mestadels svagt	uppvisar mer svagheter än styrkor	uppvisar mer styrkor än svagheter	mestadels starkt
			X

Underlag från intervjuer och enkäter

Under lektionsobservationerna och vid de intervjuer som gjordes med rektorn, lärarna och eleverna framkommer det att Attarpsskolan har ett väl fungerande system för att ge elever med behov av särskilt stöd det stöd de behöver i ämne engelska. Sannolikt är detta av stor betydelse för skolans resultat och höga måluppfyllelse. Såsom framgått tidigare ser man på skolan sina resultat som en kombination av upptagningsområdets karaktär och en skolkultur där man fångar upp elevernas behov av hjälp och stöd. För elever som riskerade att inte nå målen i engelska anordnas särskilt stöd individuellt i små grupper med speciallärare på skolans resurscentrum, men särskilt stöd ges också integrerat i klasserna, i den vanliga undervisningen. På en av de observerade lektionerna får exempelvis en elev använda sig av klassrumsdatorn för att underlätta arbetet. En resursperson är vid något tillfälle med i klassrummet. Vidare har man under skolloven börjat anordna "lovskola" för elever med extra behov. Därutöver bidrar engelska som språkval, för de elever som väljer detta. Dessa elever får exempelvis hjälp med att förbereda kommande lektioner och läxor, bearbeta uppgifter samt stärka sina baskunskaper. De elever som är i behov av särskilt stöd i engelska får också motsvarande stöd på de nationella proven som de får under lektionstid och vid andra provtillfällen.

Sammanfattningsvis bedömer skolinspektionen att granskningsområdet *Särskilt stöd i engelska* på Attarpsskolan är mestadels starkt. Det finns ett väl utbyggt system för att uppmärksamma elever med behov av särskilt stöd i engelska och denna organisation fungerar också väl. Ett nära samarbete mellan ordinarie engelsklärare och speciallärare ger goda förutsättningar för eleverna att uppfatta undervisningen som en helhet.

2011-03-15

1 (7)

Dnr 40-2010:2594

Sammanställning av svar i genomförd elevenkät i Attarps skola

På följande sidor redovisas diagrammen för Attarps skola i Jönköpings kommun där enkäten har besvarats av totalt 256 elever.

Genomförande

Elevenkäten görs efter Skolinspektionens besök på engelsklektioner i årskurserna 6–9. Enkäterna delas ut i pappersform av Skolinspektionens inspektörer och eleverna får en kort muntlig instruktion.

Urvalet är de elever som är närvarande under lektionen. Eventuellt frånvarande elever ges inte möjlighet att besvara enkäten.

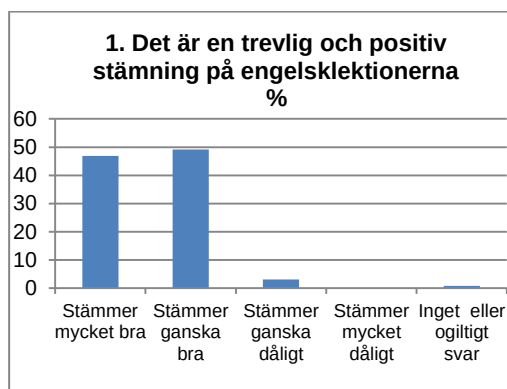
Resultaten redovisas i två olika typer av diagram. I diagrammen för **hela skolan** finns samtliga elevers svar inräknade. Diagrammen för **pojkar och flickor** redovisar svaren uppdelat på kön. De elever som glömt att fylla i detta räknas som ett internt bortfall men de finns inräknade i diagrammen för hela skolan.

I diagrammen finns en stapel för inget eller ogiltigt svar. Där återfinns elevenkäter med obesvarade frågor och frågor som är besvarade med markeringar för flera svarsalternativ.

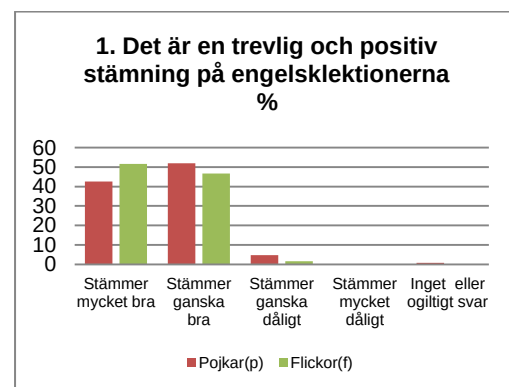
Ytterligare information om arbetet med elevenkäterna i kvalitetsgranskningen kommer att redovisas i den slutliga rapporten.

Sammanställning

Hela skolan

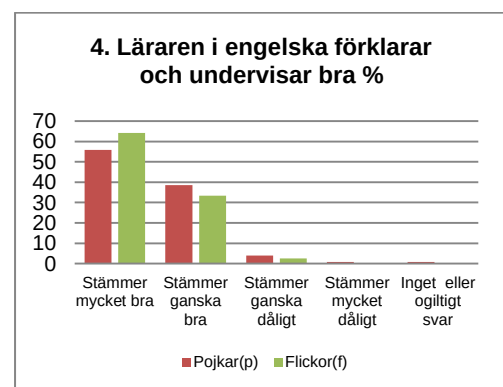
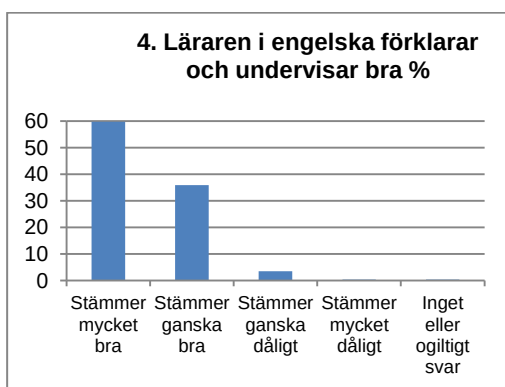
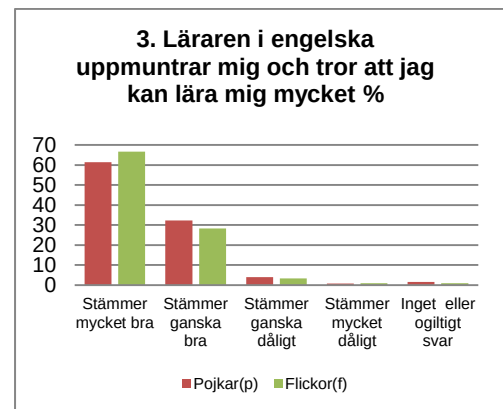
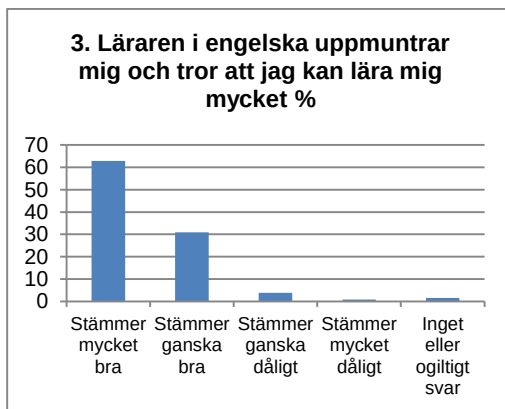
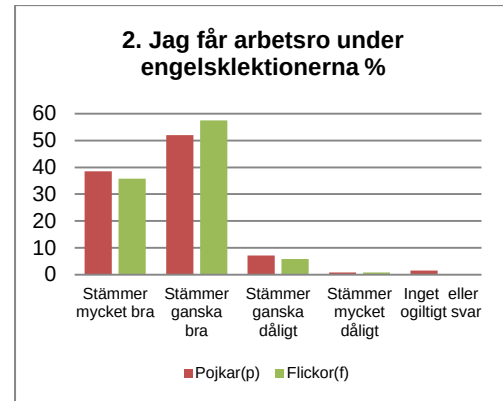
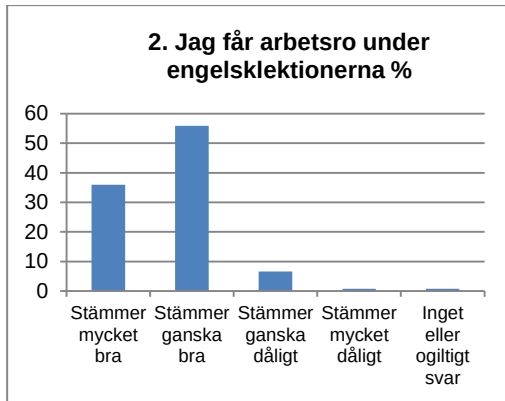
Pojkar och flickor

2011-03-15

2 (7)

Dnr 40-2010:2594

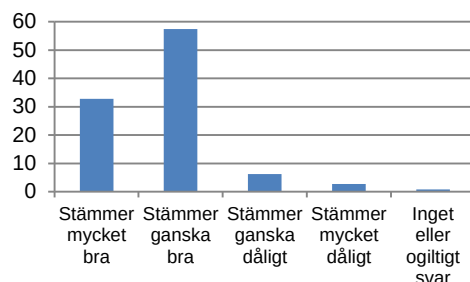

2011-03-15

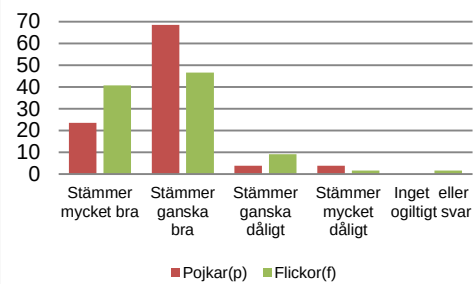
3 (7)

Dnr 40-2010:2594

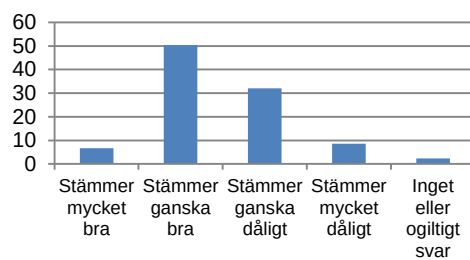
5. Läraren pratar bara engelska på engelsklektionerna %

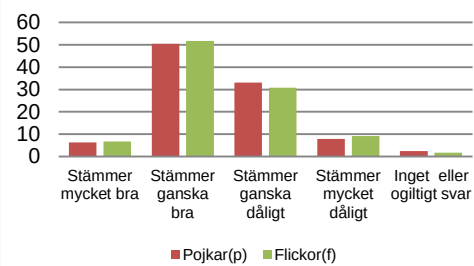
5. Läraren pratar bara engelska på engelsklektionerna %

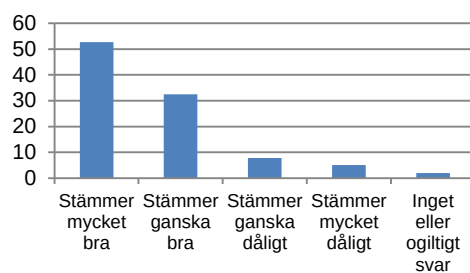
6. Vi elever pratar bara engelska på engelsklektionerna %

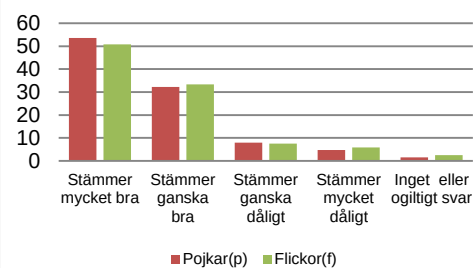
6. Vi elever pratar bara engelska på engelsklektionerna %

7. Läraren presenterar målen i kursplanen för engelska %

7. Läraren presenterar målen i kursplanen för engelska %

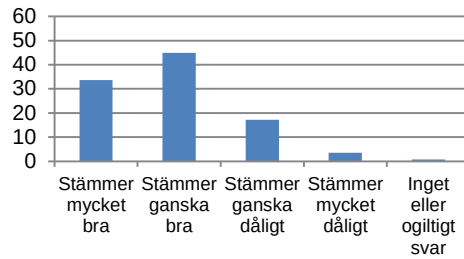

2011-03-15

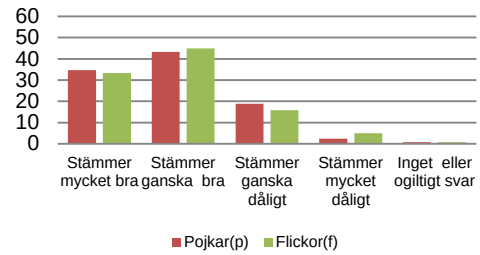
4 (7)

Dnr 40-2010:2594

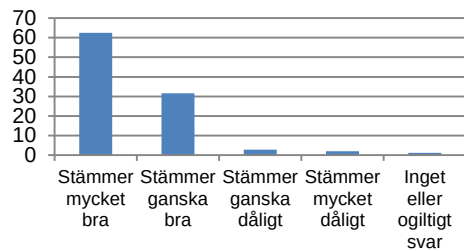
8. Vi får reda på vad vi ska kunna för att få olika betyg i engelska %

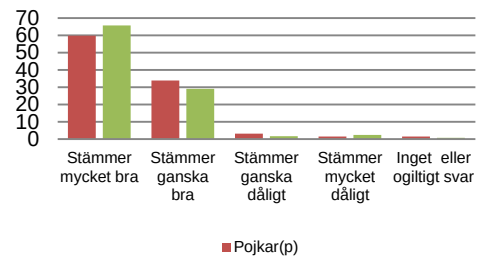
8. Vi får reda på vad vi ska kunna för att få olika betyg i engelska %

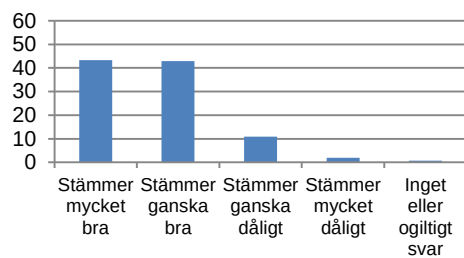
9. Jag får den hjälp jag behöver i engelska %

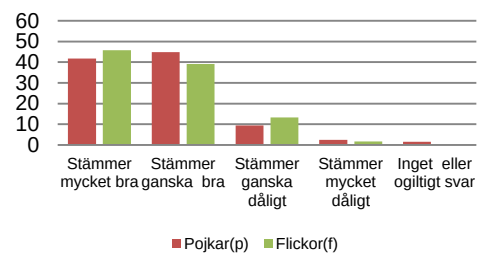
9. Jag får den hjälp jag behöver i engelska %

10. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att prata engelska %

10. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att prata engelska %

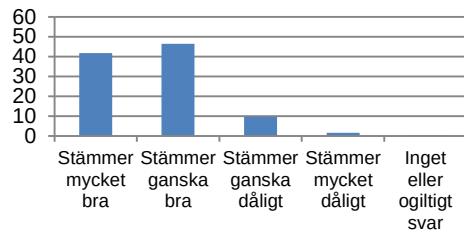

2011-03-15

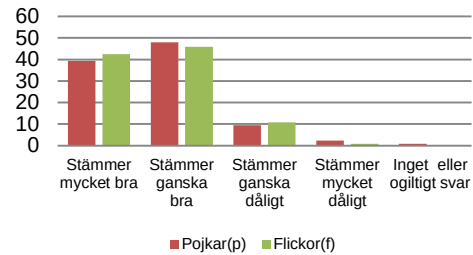
5 (7)

Dnr 40-2010:2594

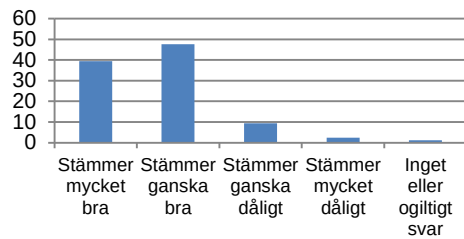
11. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att skriva engelska %

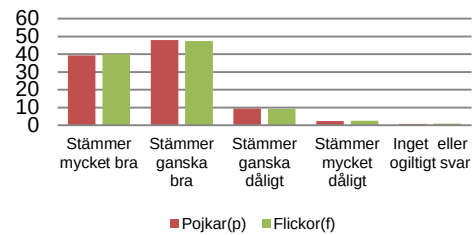
11. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att skriva engelska %

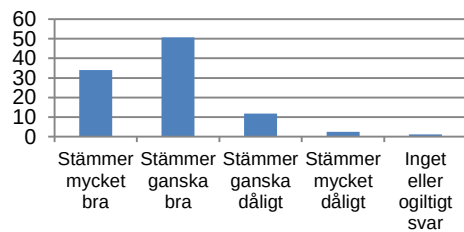
12. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att förstå engelsk text när vi läser %

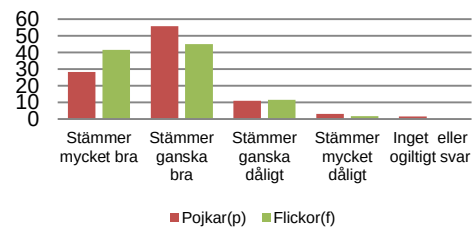
12. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att förstå engelsk text när vi läser %

13. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att förstå engelska när någon annan pratar %

13. Läraren visar oss olika sätt att bli bättre att förstå engelska när någon annan pratar %

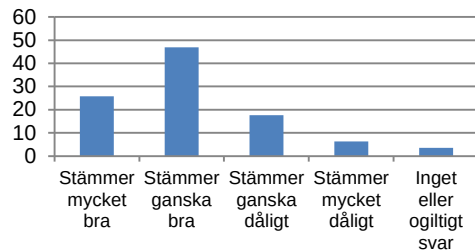

2011-03-15

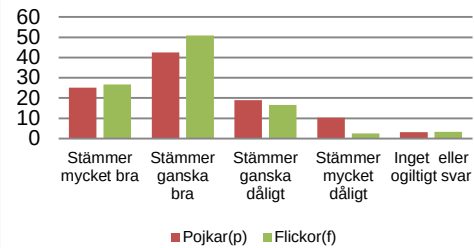
6 (7)

Dnr 40-2010:2594

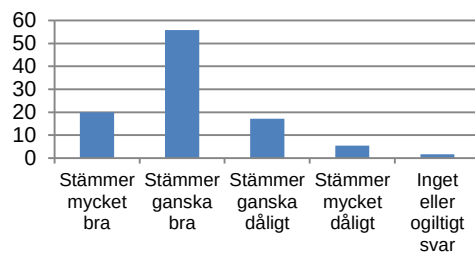
**14. Vi elever kan påverka
innehållet på engelsklektionerna
dvs. vad vi ska arbeta med %**

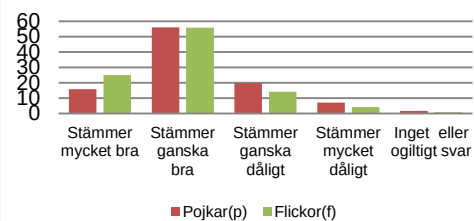
**14. Vi elever kan påverka
innehållet i engelsklektionerna
dvs. vad vi ska arbeta med %**

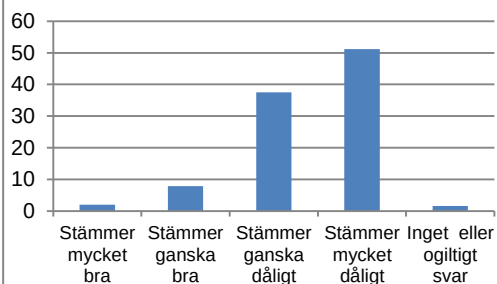
**15. Vi elever kan påverka
arbetssättet på engelsklektionerna
dvs. hur vi ska arbeta %**

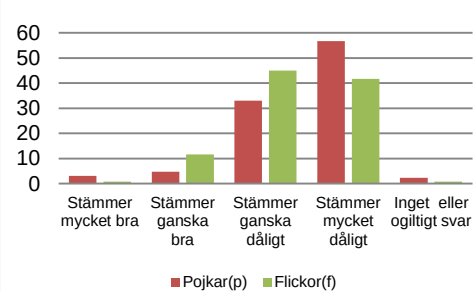
**15. Vi elever kan påverka
arbetssättet på
engelsklektionerna dvs. hur vi
ska arbeta %**

**16. Vi använder datorer på
engelsklektionerna %**

**16. Vi använder datorer på
engelsklektionerna %**

2011-03-15

7 (7)

Dnr 40-2010:2594

